

Seniorji se učijo in učijo druge

Jože Jan

Sedanji starostnik nosi v sebi svoja osebna neposredna izročila, izkušnje iz vojn in spomine prejšnjih generacij: staršev in sorodnikov. Ve, kako so živeli takrat delavci, dninarji, stari preužitkarji, invalidi in reveži, ti so prosili od vrat do vrat za košček kruha, in ve, kako je družba urejena danes. Zato zna ceniti vse to in lahko tudi vpliva na mlade, kako naj preudarno živijo v teh časih.

Spremembe v družbi in novi odnosi med ljudmi

Spremembe, ki smo jih doživljali in jih doživljamo v tem stoletju, kot družba in kot posamezne družine ali tudi kot osebe, bi se našim prednikom zdele kar nemogoče in neverjetne. Že samo hladilnik, pralni stroj in televizor v vsaki hiši, pa ogrevanje stanovanja pozimi in še posebno avto v (skoraj) vsaki družini, so postali sestavni del našega vsakdana. Prodor nove tehnike in tehnologije pa se še nadaljuje. Računalniki so v uporabi vsepovsod, v podjetjih, uradih, javnih službah in šolah, pa tudi po stanovanjih. Nove oblike uporabe se ponujajo v kombinaciji telefon-računalnik-televizor. Oblikujejo se novi odnosi, nova družba, ki je po obliki informacijska, po vsebini pa mora biti inovacijska. Ustvarjalnost in inovativnost naj bo sestavina življenja, in to ne samo v gospodarstvu, temveč povsod, v šolstvu, javnih službah, pri socialnem delovanju ter še posebno pri varovanju okolja in narave. To bo pospešilo razvoj družbe, rast dohodkov, zmanjšala pa se bo tudi revščina.

Pri tem je treba neštene ponudbe sprejemati trezno, ne bi se smeli spuščati v nepotrebno porabništvo, ki po kratkih užitkih povzroča škodo in težave.

Svobodna civilna družba postaja resničnost, ki jo občuti vsak državljan, če aktivno deluje v njej. Priprava mladih na življenje je podaljšana s šolanjem na srednjih in visokih šolah, zato potrebujejo več pomoči staršev. Strokovno izobraževanje je že preraslo v vsesplošno potrebo tudi za starejše, saj sicer ne morejo uporabljati vsem dostopnih pridobitev in novosti. Družina in posameznik se morata bolj boriti za obstoj, čeprav država vsem zagotavlja osnovne socialne možnosti. Tudi to zahteva izobraževanje in organiziranost prebivalstva v mnogoštevilnih oblikah.

Novi stroji in tehnologija so večinoma prodrli v podjetja in odpravili ali olajšali težko telesno delo v mnogih panogah. Zato pa je upravljanje z njimi vse bolj zahtevno in zahteva višjo izobrazbo. Tudi vsaka nova serija strojev in tehnologija zahteva novo znanje in dodatno izobraževanje. Čedalje manj je tovarn ali delavnic, kjer se enak način dela ohranja skozi več let. Zato se raven srednješolske in strokovne izobrazbe zahtevata za vedno več delovnih mest v gospodarstvu, kjer je doslej še zadoščala osnovnošolska izobrazba.

Ni čudno, da so bili tudi politični dogodki v teh desetletjih, vse od začetka stoletja, zelo pogosti: številne spremembe državne organizacije, prva svetovna vojna – v letih 1914–1918, ko so bili slovenski vojaki »topovska hrana« v tuji avstroogrski vojski

in je vsak naš tretji vojak padel ali postal invalid, nato kraljevina SHS z mnogimi pričakovani in hudimi krizami, pa druga svetovna vojna z okupacijo v letih 1941–1945 ter grožnjo po uničenju Slovencev kot naroda in nato 45 let v nekdanji SFRJ, ko se je ob številnih težavah ter napakah močno razvilo slovensko gospodarstvo in se je povečala zaposlenost prebivalstva, in končno, ko smo doživeli združitev (skoraj) vseh Slovencev in srečno dočkali tudi ustanovitev lastne države.

Pri pregledu dogodkov od začetka do konca 20. stoletja ugotavljam, da je bilo to stoletje čas bojev za preživetje in obstanek Slovencev kot posameznikov in naroda. Osamosvojitve in lastna država pomenita za vse Slovence samopotrditve, pa tudi varnejšo pot naprej v 21. stoletje, in sicer v sodelovanju in s povezanostjo z drugimi narodi in državami v okviru Evropske unije.

Tudi v tretjem življenjskem obdobju naj bi ostali povezani s stroko in z družbenim dogajanjem

Zaradi mnogih družbenih sprememb in napredka, ko si je večina starejše generacije s pokojninami zagotovila preživetje, seveda pri marsikaterem s pičlimi dohodki, se je zaradi boljše zdravstvene oskrbe pri mnogih ohranilo tudi boljše telesno zdravje sedanjih upokojencev. Tako si lahko oziroma si morajo z dodatnim delom zaslužiti sredstva, ker je pokojnina prenizka.

Vendar je med množico upokojencev kar precej premožnejših, ki jim dohodki omogočajo, da ohranjajo pridobljen življenjski standard. Ker so to navadno strokovnjaki v svojem poklicu, je velik škoda za družbo, če se za svojo stroko ne zanimajo več, čeprav imajo veliko izkušenj in znanja in so sposobni hitro sprejemati ter tudi spremljati novosti na področjih, ki jih dobro poznajo iz svojega dolgoletnega delovanja v gospodarstvu. Seveda se nekateri po upokojitvi zavestno odrečejo vsaki nadaljnji povezavi s prejšnjim delom in se posvečajo samo še svojim družinam ali osebnim dejavnostim. Res pa je večini seniorjev pot za nadaljnjo strokovno delovanje otežkočena ali tudi povsem zaprta.

Večkrat se sprašujem, koliko je slovenska družba izgubila in še izgublja, ker je zaradi sprememb v teh letih izločila iz dogajanja večino starejših strokovnih kadrov. Gre za nekaj deset tisoč dobrih strokovnjakov, sedaj upokojencev, ki ne iščejo delovnih mest, temveč priložnost za svetovalno delo in pomoč pri premagovanju gospodarskih težav v naši državi, posebno pri ohranjanju delovnih mest ter obstoju mnogih podjetij, ki so zašla v težavah.

ve, pri zmanjševanju brezposelnosti, iskanju poslovnih zvez zunaj Slovenije itd. Seniorje naj bi bolj pritegnili v upravne in nadzorne odbore srednjih in večjih podjetij, pri oživljanju opuščenih obratov, konstrukterje in tehnologe pa pri pripravah ponudb za posebna naročila v drugih državah, kot svetovalce za posebne programe na nerazvitih področjih in podobno.

Ne poznam nobene razvite države, ki bi s svojimi seniorji ravnala tako nespametno, kot se to še vedno dogaja pri nas.

Pri vsem tem ne kaže pozabljati, da je ravno ta, sedaj odhajajoča, generacija odločilno sodelovala v preobrazbi slovenskega gospodarstva v preteklem polstoletju, ko se je v primerjavi z letom 1940 in 1990 družbeni bruto proizvod povečal 15-kratno, vrednost premoženja do 20-kratno, število delovnih mest pa 8-kratno, vmes pa je bilo v letih 1941–1945 vse gospodarstvo in z njim ljudstvo izropano in večinoma uničeno. Takih rezultatov, to bi lahko skoraj z gotovostjo trdili, mlajše generacije v prihodnjem stoletju ne bodo mogle dosegati. Tako si upam tudi trditi, da je ta generacija dobro izrabila takratne zgodovinske razmere in je z velikimi lastnimi odrekami spremenila slovensko deželo v pozitivnem smislu kljub storjenim napakam – le katera dežela jih v tem burnem polstoletju ni doživljala?

Mnogim seniorjem se šele po upokojitvi ponudi možnost, da se umirjeno lotijo razvoja in iskanja boljših rešitev v zvezi s problemi, s katerim se med zaposlitvijo niso mogli ukvarjati. Vedno se pojavljajo tudi nove naloge, še posebno v ekologiji in pri iz-

boljševanju okolja, ki se jih je treba lotevati z majhnimi sredstvi in s povezovanjem različnih interesentov. Razen tega deluje v civilni družbi mnogo strokovnih društev in zvez, različnih nevladnih organizacij, v katerih je pomembno strokovno znanje. V takih organizacijah je aktivnih tudi mnogo mladih ljudi, zato so te lepe priložnosti za sodelovanje med generacijami.

Posebno hvaležna je vloga seniorjev v razgibani družbeni ali gospodarski dejavnosti, saj so sposobni upoštevati različna mnenja oziroma stališča in ravno to različnost so zmožni uporabiti za izhodišča pri razpravljanju in nato še pri sodelovanju. Taki aktivni odnosi pri delu zbližajo ljudi. Pri tem so seniorji/starostniki lahko neodvisni, delajo z vidika poštenosti in znanja, odklanjajo nastopanje z vidika moči, egoizma in elitizma. Ko se pojavijo težave, se upirajo malodušju in defetizmu, ostajajo optimisti in vztrajajo pri njihovem reševanju.

S takimi pristopi seniorji pridobijo ali povečajo svoj ugled, pa tudi utrdijo lastno zavest, da so v družbi in v svojem ožjem okolju koristni in potrebni.

Seveda si morajo seniorji tudi sami prizadevati za vključevanje v gospodarstvo, ponuditi ob primernih priložnostih svoje znanje in se dokazovati s pozitivnimi rezultati.

Jože Jan

svetovalec Zveze inovatorjev Slovenije
